

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA. PERSPECTIVA EUROPEA

Enric Prats. *Professor de Pedagogia. Universitat de Barcelona*

La preocupació per la qualitat de l'educació ha desembocat, en els darrers anys, en un interès per l'assoliment de les competències bàsiques i sobretot pels mecanismes i sistemes d'avaluació al final i també durant l'escolarització obligatòria.

Per obtenir una visió de conjunt de l'avaluació de les competències bàsiques a primària caldrà tenir en compte un seguit de factors, com ara l'estructura organitzativa de l'educació obligatòria, la finalitat de l'avaluació, i la responsabilitat interna o externa de l'escola en l'administració de les proves. Amb tot, cal remarcar que cada sistema educatiu adopta una definició singular del concepte de competència, la qual cosa respon segurament a la mateixa ambigüitat o polisèmia del mot; així, hom pot associar competència als objectius d'aprenentatge 'de sempre' o, en canvi, intentar incorporar una nova perspectiva als assoliments dels alumnes: en el primer cas, les competències podrien ser, per exemple, de tipus lingüístic, matemàtic, científic o artístic; en el segon cas, les competències adopten un caràcter transversal amb una terminologia diferent i remetent a competències ciutadanes, d'aprendre a aprendre, de resolució de problemes, etc. Veurem que, tot i que les definicions curriculars tendeixen a aquest últim model, com en el cas de Catalunya, els models d'avaluació estan ancorats en el primer.

Una de les primeres constatacions és que l'assoliment de les competències bàsiques no queda circumscrit a l'educació primària. Aquesta etapa representa sens dubte el moment basal o crucial del procés educatiu; tot i que la secundària inferior o bàsica (a Catalunya, l'ESO) significa el moment terminal de les competències bàsiques en tots els sistemes europeus, sembla que els resultats aconseguits per l'alumnat durant els cinc o sis primers anys de l'escolarització obligatòria són realment importants per al seu futur acadèmic i personal, i així s'entén en aquells sistemes que proposen proves al voltant dels 11-12 anys d'edat.

Però l'obligatorietat no funciona igual a tot Europa, i es presenta en dos formats ben diferents:

Els resultats
aconseguits per l'alumnat
durant els cinc o sis primers
anys de l'escolarització obligatòria
són realment importants per
al seu futur acadèmic
i personal

- a) El format d'estructura *única* ofereix una sola etapa (normalment fins als 16 anys) per a tota l'educació obligatòria, sense distinció o separació intermèdia entre primària i secundària bàsica o inferior. Funciona així als països nòrdics (Finlàndia, Dinamarca, Noruega, Suècia i Islàndia), als bàltics (Estònia i Letònia), en alguns centreeuropeus (Hongria, Txèquia, Eslovàquia i Eslovènia) i a Portugal. En aquest format, l'avaluació de l'alumnat es fa de manera progressiva durant tota l'etapa integrada i té una clara funció formativa i orientadora. Segons els països, el professorat disposa d'unes proves estandarditzades, dissenyades per organismes governamentals, que l'ajuden a realitzar l'avaluació. En acabar l'educació obligatòria, després de 9-10 anys d'escolaritat, hi ha una prova de nivell que pot ser necessària per accedir a determinades opcions de secundària superior (normalment, per al *Gymnasium* o batxillerat, que habilita per a estudis universitaris). Per tant, durant l'escolaritat obligatòria les competències són avaluades de manera contínua, i només al final hi pot haver una prova que mesura coneixements per accedir a estudis secundaris superiors.
- b) El format d'estructura *separada* distingeix amb claredat dues etapes a l'educació obligatòria amb professorat i sovint en centres diferents: la primària i la secundària bàsica o inferior. Funciona a la resta d'Europa: Holanda, Alemanya, Anglaterra, Escòcia, Països Baixos, Itàlia, Espanya, Catalunya, etc.

No hi ha un model únic d'avaluació de les competències:

1. Un primer model fixa uns estàndards progressius, en cursos específics, per avaluar l'alumnat durant l'educació primària. Aquesta avaluació pot tenir efectes en l'orientació escolar a secundària. El cas d'Anglaterra, amb tres proves als 7 i 11 anys, és paradigmàtic.
2. Un segon model ofereix proves estàndards, elaborades per organismes governamentals, que ajuden el professorat a discernir sobre l'evolució de l'alumnat. Tenen caràcter orientador i les autoritats en recomanen l'ús per tenir una visió de conjunt del sistema. El cas d'Escòcia, que ofereix un sistema d'avaluació dirigit a les famílies, és força interessant.

A Europa no hi ha un model únic d'avaluació de les competències

Tot seguit resumim alguns dels aspectes més destacats de l'avaluació de les competències a l'educació primària a Europa:

- Des del punt de vista de la finalitat de les proves d'avaluació, detectem que la majoria de països pretenen conèixer el funcionament i l'eficàcia del sistema educatiu (com Finlàndia); amb tot, alguns països fan servir proves estandarditzades per avaluar els resultats acadèmics de l'alumnat i prendre decisions sobre l'itinerari formatiu posterior.
- Destaca el pes de les matèries, i no tant de les competències, com a objecte de l'avaluació. Això és conseqüència lògica de la mateixa consideració de les competències, com a conjunt de capacitats i habilitats que l'alumnat és capaç de mobilitzar per resoldre situacions concretes. Els models d'avaluació *contínua* són més adequats per verificar l'assoliment progressiu de les competències; per contra, els models centrats en l'avaluació *final* ho són per mesurar resultats vinculats a coneixements de matèries independents. *La tendència és l'avaluació contínua de competències.*
- En tots els països, les àrees o matèries motiu d'avaluació són les lingüístiques i les matemàtiques; alguns també inclouen les científiques (d'àmbit natural o social) i les relatives a la llengua estrangera.
- Les diferències en els models d'avaluació depenen sobretot del format de l'educació obligatòria. Semblaria que els sistemes d'estructura *única*, sense separació entre primària i secundària bàsica, són més favorables a l'avaluació de competències de forma contínua. La separació d'etapes, i l'eventual exigència d'un nivell determinat per accedir a la secundària bàsica, pot afavorir les avaluacions finals centrades en matèries o àrees.
- L'avaluació contínua de competències pot incrementar notablement la feina del professorat, especialment en l'administració, gestió i tabulació de les proves; com a reacció, hi pot haver una actitud d'inhibició o de no participació en els processos d'avaluació. Això afavoriria els processos externs d'avaluació, basats en proves estandarditzades.
- Els sistemes que tradicionalment han optat per models comprensius (opció integrada fins a la secundària bàsica amb els mateixos objectius per a tot l'alumnat, el mateix professorat i el mateix centre, i sense titulacions diferents), es basen en avaluacions formatives mitjançant proves estandarditzades.

En tots els països, les àrees o matèries motiu d'avaluació són les lingüístiques i les matemàtiques

Taula 1 ■ Proves de competències bàsiques a l'educació primària en alguns països d'Europa

País	Edats i cursos de primària	Any o curs d'aplicació de proves	Competències o matèries avaluades
Anglaterra	Edats: 5-11 (sis cursos, en dos cicles)	2n i 6è	Anglès, matemàtiques i ciències
Bèlgica (comunitat francesa)	Edats: 6-12 (sis anys, tres cicles)	6è	Diferents matèries
Catalunya	Edats: 6-12 (sis cursos)	6è	Català, castellà i matemàtiques
Dinamarca	Edats: 7-16 (nou cursos: estructura <i>única</i>)	Al llarg de l'educació obligatòria. Una prova final voluntària certifica el nivell assolit	Els objectius de cada curs. La prova final voluntària aplega diverses matèries
Escòcia	Edats: 5-12 (set cursos)	A 4t i a 7è, quan els mestres consideren que l'alumnat ha superat el nivell que hi correspon	Anglès i matemàtiques
Finlàndia	Edats: 7-16 (nou cursos: estructura <i>única</i>)	A 9è (final de l'educació bàsica)	Totes les matèries del currículum
França	Edats: 6-11 (cinc cursos)	2n i 5è	Francès i matemàtiques
Holanda	Edats: 4-12 (vuit cursos)	8è (final de primària)	Holandès, matemàtiques i aritmètica, tècniques d'estudi
Irlanda	Edats: 4-12 (cicle inicial de dos cursos)	Només al final de 3r de secundària bàsica (16 anys d'edat)	Comunicació, càlcul, treballs pràctics (tecnologia), reflexió i resolució de problemes
Itàlia	Edats: 6-11 (cinc cursos). Prova final de certificació de primària	2n i 4t	Llengua, matemàtiques i ciències
Noruega	Edats: 6-16 (deu cursos; estructura <i>única</i>)	4t i 7è (10 i 14 anys)	Lectura, escriptura, matemàtiques i anglès
Suècia	Edats: 7-16 (nou cursos: estructura <i>única</i>)	5è i 9è	Suec, anglès i matemàtiques

	Característiques de la prova	Finalitat o caràcter	Aplicació
	No avaluen selectivament amb vista a l'educació secundària. Hi ha escoles de secundària (<i>grammar schools</i> , orientades als estudis superiors) que tenen proves selectives pròpies	Orientadora	Obligatòria i universal
	Obtenció del CEB (Certificat d'Estudis Bàsics)	Atorga un certificat, no necessari per cursar secundària	No obligatòria
	Caràcter formatiu i corrector. Els centres han d'establir mesures de millora en el marc de l'autonomia de centres	Orientadora	Obligatòria i universal
	Proporcionen als mestres una verificació externa del grau d'assoliment dels objectius educatius de l'alumnat	Orientadora	Voluntària (les passen el 95% dels centres)
	Els mestres disposen d'eines estandarditzades per verificar la seva valoració de l'assoliment de competències	Orientadora	Voluntària
	Orienten l'alumnat per als estudis de secundària superior	Orientadora	Universal i obligatòria
	Identifiquen l'alumnat en risc de no assolir els objectius finals d'etapa per fer-li una adaptació curricular per a secundària	Diagnòstica i Orientadora. Determina una adaptació curricular	Universal i obligatòria
	Decideixen (juntament amb el dictamen dels mestres) l'orientació escolar futura. Hi ha tres itineraris a secundària	Diagnòstica i orientadora. Decideix l'itinerari futur	Voluntària (l'acostumen a passar el 80% dels centres)
	Prova de conjunt al final de l'Educació Obligatòria (<i>Junior Certificate Examination</i>). No és imprescindible per seguir la secundària superior	Certificació	Universal. S'estudia la possibilitat d'introduir proves a primària
	Mesuren coneixements i habilitats. No tenen incidència sobre l'avaluació individual. Els resultats són publicats i presentats a escala provincial. Els centres són informats dels seus resultats	Orientadora. La prova final té caràcter selectiu per accedir a secundària bàsica. Si no se supera, cal passar un examen d'idoneïtat	Selecció de centres (220, el curs 05-06). Intenció d'universalitzar la prova
	Ajuden els mestres a adaptar la seva tasca a la diversitat de l'alumnat	Orientadora	Universal
	Homologuen i fan comparables els resultats educatius de les diferents escoles	Orientadora	Universal. Opcional a 5è i obligatòria a 9è. S'està estudiant una aplicació a 3r